

UOT: 339.13, 338.43

AZƏRBAYCANDA TAXIL BAZARININ İNKİŞAF İSTİQAMƏTLƏRİ

Cavahir Cavanşir qızı Allahverdiyeva

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti, baş müəllim

e-mail: allahverdiyevacavahir197@gmail.com

Xülasə

Müasir dövrdə taxılçılığın inkişafının davamlılığı göstəriciləri eyni zamanda kənd təsərrüfatında iqtisadi fəaliyyətin etibarlılığı və səmərəliliyi dərəcəsini əks etdirir. Bununla bərabər, taxıl sənayesinin və taxıl bazarının fəaliyyətinin nəticələrinə birbaşa və ya dolayısı ilə təsir edən bütün amillərin kompleksli təhlilinə ehtiyac yaranır.

Məqalədə taxıl bazarının aqrar-sənaye sistemində taxılçılıq alt kompleksinin inkişafına təsiri, habelə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün istehsalın artırılmasına və taxıl istehsalçılarının fəaliyyətinə təsiri təhlil edilir və taxıl bazarının inkişafı ilə bağlı məsələlərə baxılır.

Açar sözlər: Taxıl bazarı, ərzaq təhlükəsizliyi, inkişaf, qiymət, istehsal, idxal.

Giriş

Azərbaycanda taxılçılığın inkişaf etdirilməsi ölkə iqtisadiyyatında strateji və eyni zamanda ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsində xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Taxılçılığın inkişaf etdirilməsi onunla əlaqəli bir çox sənaye sahələrinin qida və xammal bazarının inkişafını stimullaşdırır. Azərbaycan ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədi ilə ölkədə taxıl istehsalının, xüsusən də ərzaqlıq buğda istehsalının artırılmasına xüsusi diqqət verir. Ölkədə ümumi əkin sahələrinin yarından çoxunda dənli və dənli paxlalı bitkilərin becərilməsi həyata keçirilir.

“Taxılçılığın inkişaf səviyyəsi taxıl və yem tədarükünün etibarlılığını, ölkədəki iqtisadi və ictimai-siyasi sabitliyi, ərzaq təhlükəsizliyini xarakterizə edir, eyni zamanda dövlətin iqtisadi rifahının, nüfuzunun bir növ göstəricisi kimi çıxış edir. Buna görə də taxıl iqtisadiyyatının fəaliyyətinin səmərəliliyi tək-cə sahəvi deyil, həm də mürəkkəb bir makroiqtisadi problemdir, çünki onun dinamik və davamlı inkişafı ölkə iqtisadiyyatında baş verən institusional və struktur dəyişiklikləri ilə müəyyən edilir” (3).

Müasir şəraitdə taxılçılığın inkişafının dayanıqlılığı göstəriciləri eyni zamanda kənd təsərrüfatında iqtisadi fəaliyyətin etibarlılığı və səmərəliliyi dərəcəsini əks etdirir. Bu amillərlə bərabər taxıl sənayesinin və taxıl bazarının fəaliyyətinin nəticələrinə birbaşa və ya dolayısı ilə təsir edən digər bütün amillər nəzərə alınmaqla onun inkişafının əsas xüsusiyyətlərindən biri kimi qəbul edilməlidir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 06 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi”ndə qeyd edilir ki, ölkədə kənd təsərrüfatı sahəsi üzrə dövlət tənzimlənməsi, o cümlədən dövlət dəstəyi tədbirləri əhəmiyyətli olaraq daha çox dəyər zəncirinin ilkin mərhələlərinə fokuslanmışdır. Hazırda kənd təsərrüfatı məhsulları üzrə bazarın inkişafı və istehsalçıların əlverişli şərtlərlə bazara çıxış məsələlərinin effektiv şəkildə tənzimlənməsi bu sahənin dayanıqlı inkişafı baxımından mühüm strateji çağırışlardan biridir. Kənd təsərrüfatı məhsulları bazarında qiymətlərin əlverişsiz olduğu hallarda tədarük intervensiyalarının həyata keçirilməsi daxili bazarın ədalətli ticarət şərtlərindən qorunmasına və digər bu kimi məsələlərlə bağlı institusional sistemin effektivliyinin daha da artırılmasına ehtiyac vardır (1, s. 106).

Qeyd edək ki, taxıl və taxıl məhsulları bazarı aqrar ərzaq bazarlarında xüsusi yer tutur və bu gün aktual problemlərdən biri hesab olunur. Taxıl bazarının inkişaf səviyyəsi kənd təsərrüfatı məhsullarının bazarları ilə yanaşı aqrar sahədə ən vacib sahələrarası nisbətləri və makroiqtisadi göstəriciləri müəyyənləşdirərək kənd təsərrüfatında məhsulların balanslı istehsal prosesinin xarakterinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir. Bundan əlavə taxıl və onun emalından alınan məhsullar iqtisadi təhlükəsizliyi əhalini qida məhsulları ilə, emal sənayesini xammal ilə təmin etmək üçün strateji əhəmiyyətə malikdir.

Problemin təhlili

Mütəxəssislərin qeyd etdiyi kimi, taxılçılıq aqrar-ərzaq məhsulları bazarı üçün sisteməmələgətirici rola malikdir və bu sahənin inkişaf səviyyəsindən asılı olaraq aqrar-ərzaq məhsulları bazarının əlaqəli seqmentlərinin (məsələn, heyvandarlıq məhsulları seqmentlərinin) inkişafı təmin edilir (3).

Azərbaycanda taxıl bazarının inkişafı istehsal olunan taxıl məhsullarının (buğda, arpa, dən, qarğıdalı, çəltik və s.) istehsalçıdan istehlakçıya çatdırılmasında zəruri olan bütöv bir prosesin əlaqələndirilməsini təmin edir. Kənd təsərrüfatı məhsulları bazarının inkişaf etməsi və hüquqi tənzimlənməsi bazar iştirakçılarının fəaliyyətinin stimullaşdırılması istehsalçıda maddi maraq yaratmaqla bərabər məhsulların vaxtında satılmasına da şərait yaradır.

Istehsal olunan kənd təsərrüfatı xammalı vaxtında müəyyən edilmiş qaydada və şərtlərə uyğun olaraq satılmadıqda məhsulun keyfiyyəti kəskin sürətdə pisləşir, itkilər artır, məhsul vahidinə əmək sərfi və istehsal xərci çoxalır, istehsal olunan son məhsulun keyfiyyəti pisləşir eyni zamanda onların maya dəyəri yüksəlir iqtisadi səmərəliliyə nail olunmur (2, s. 119).

Kənd təsərrüfatı məhsulları bazarında aralıq vasitəçiləri bir tərəfdən məhsulu istehsalçıdan ucuz qiymətə almaqla əsas istehsalçı təsərrüfatların mənafeyinə uyğun hərəkət etmir, digər tərəfdən məhsullara bazarlarda yüksək qiymət qoymaqla son istehlakçıların mənafeələrinə zərər vururlar. Məhsulun alqı-satqısında vasitəçiliyi həyata keçirən istənilən fərdin fiziki və ya hüquqi şəxsin əsas məqsədi orta ticarət əməliyyatlarından daha çox gəlir əldə etməkdir. Bu hər təsərrüfat ilində aralıq vasitəçilərinin hər zaman maliyyə problemləri yaşayan istehsalçılardan həddən artıq faydalanmağa çalışması ilə nəticələnir. Kənd təsərrüfatı məhsullarının satışında mövcud olan problemlər öz həllini tapmadığından məhsul istehsalından əldə etdikləri gəlir istehsalçıları qane etmir və nəticədə məhsul istehsalına maraq azalır.

2015-2020-ci illərdə Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda taxıl məhsulları istehsalının dinamikası *Cədvəl 1*-də verilmişdir.

Cədvəl 1. Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda taxıl məhsulları istehsalının dinamikası, ton

Məhsullar	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Buğda	154236	163596	198019	229908	203705	180583.6
Arpa	96615	83355	75573	79987	96234	96151.2
Çovdar	-	-	-	-	10.0	3.7
Vələmir (yulaf)	479.0	245.4	187.2	478.8	615.5	585.7
Dən üçün qarğıdalı	30250	30374	32410	51634	76543	37379.4
Darı	-	-	5.6	2.4	3.0	-
Sorqo (hind darısı)	-	-	-	476.0	190.2	133.2
Çəltik	-	40.0	40.0	13.0	35.0	77.5
Cəmi:	281580	277610.4	306234.8	362499.2	377335.7	314914.3

Mənbə: <https://www.stat.gov.az/>

Statistik məlumatların təhlili göstərir ki, son illər iqtisadi rayonda məhsul istehsalı aşağı düşmüş və bu əsasən əkin sahələrinin azalması ilə izah olunur. Məsələn, buğda əkin sahəsi 2020-ci ildə 2018-ci ilə nisbətən 27.9% (72080 hektardan 51998.6 hektara qədər) məhsul istehsalı isə 21.4% azalmışdır. Burada istehsalın azalmasına təsir edən əsas səbəblər *1) məhsulun satış problemləri və 2) suvarılan sahələrdə su çatışmazlığıdır.*

Məhsul satışında yaranan problemlərə dövlət taxıl fondu tərəfindən az tədarük edilməsi və həddən çox tələb irəli sürmələri taxıl elevatorlarının azlığı məhsulun keyfiyyətli saxlama problemləri və düzgün saxlanmadıqda keyfiyyət və çəkiddə itkiyə məruz qalması aid edilə bilər.

Taxıl məhsulları bazarının formalaşması üçün ölkədə taxıl elevatorlarının inkişaf etdirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. 2020-ci il üçün Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda taxıl elevatorlarının vəziyyəti *Cədvəl 2*-də verilmişdir.

Cədvəl 2. Gəncə-Qazax iqtisadi rayonunda taxıl elevatorlarının tutumunun mövcud vəziyyəti

S/s	Taxıl anbarları	Ünvan	Tutumu, min ton	Fəaliyyəti
1	“Nural” MMC	Tovuz	4	fəaliyyətdədir
2	“Azəri-Kuban” MMC	Tovuz	35.0	fəaliyyətsizdir
3	Toxum Emalı Zavodu	Tovuz	1.5	fəaliyyətdədir
4	“Tovuz Aqro” MMC	Tovuz	3.0	fəaliyyətdədir
5	“Asadov Capital Azərbaycan” MMC	Qazax	3	fəaliyyətdədir
6	“Region Aqro” MMC	Goranboy	18	fəaliyyətdədir
	Elxan Əliyev	Şəmkir şəhəri	4.4	fəaliyyətdədir
7	Bəkir Mehdiyev	Şəmkir rayonu, Könüllü kəndi	0.6	fəaliyyətdədir
8	Kaməle Bayramova	Şəmkir rayonu, Dəllər Cəyir kəndi	2.7	fəaliyyətə başlayacaq
9	İman Bəndəliyev	Şəmkir rayonu Nərimanlı kəndi	0.4	fəaliyyətə başlayacaq
	Cəmi	X	34.95	X

Mənbə: Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi

Məlumatlardan da göründüyü kimi, taxıl elevatorlarının mövcud tutumu cəmi istehsalın 10-11%-ni təşkil edir. Taxıl istehsalı bazarının inkişaf etdirilməsində Dövlət Taxıl Fondunun yaradılmasının xüsusi əhəmiyyəti vardır. Dövlət Taxıl Fondunun yaradılması ölkə əhalisinin taxıl məhsullarına olan ehtiyaclarına uyğun olaraq çörək və çörək məhsulları istehlakının tələb olunan həcmdə ödənilməsinə təmin edir. Eyni zamanda çörək istehsalı müəssisələri tərəfindən istehsal olunan məhsulların bütün çeşidlərində sosial və sərfləli qiymətlərlə satılmasını təmin edir. Beləliklə, Dövlət Taxıl Fondunun formalaşması ölkənin rayon və şəhərlərində əhalinin taxıl məhsullarına olan ehtiyaclarının ödənilməsinə təmin etməklə bərabər, ümumilikdə ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunmasına zəmanət verir.

Bütün bunlar həm keyfiyyətli taxıl istehsalının stimullaşdırılmasını və taxıl bazarının formalaşdırılmasını Dövlət Taxıl Fondunun fəaliyyətinin yerli istehsalçıların maraqlarına uyğun olaraq tənzimlənməsini şərtləndirir.

Dövlət ehtiyaclarının ödənilməsi üçün Dövlət Taxıl Fondunun 2020-ci ilin iyun ayının 29-dan sentyabr ayının 1-nə kimi İqtisadiyyat Nazirliyinin təklifi nəzərə alınmaqla yerli buğda istehsalçılarından qiyməti bir ton üçün 380 AZN olmaqla (taxıl bazarının konyunkturuna müvafiq olaraq qiymət dəyişə bilər) cavab verən buğda qəbul edəcəyi haqda hər il olduğu kimi elan etməklə aşağıdakı şərtləri irəli sürür:

I. Dənin naturası (bir litrlik purkalarda qramla):

- buğda üçün - 750 q/l-dən az olmamaqla

II. Alaq otları (zibil) qarışığı (faizlə)

- buğda üçün - 2 faizdən çox olmamaqla

III. Dən qarışığı (faizlə):

- buğda üçün - 5 faizdən çox olmamaqla

IV. Nəmlik (faizlə):

- bütün bitkilər üçün - 130 faizdən çox olmamaqla

V. Yapışqanlıq:

- 3-cü sinif buğda üçün - 23 faizdən az olmamaqla

- yapışqanlıqın keyfiyyəti - 2-ci qrupdan aşağı olmamaqla (göstərici: 65-75)

VI. Şüşəvarilik:

- 3-cü sinif buğda üçün - 40%-dən az olmamaqla

VII. İy və dad - bütün bitkilər üzrə üfunət səməni, acıyoşan və ya dənli bitkilərə xas olmayan və onların emalı məhsullarına keçən (kerosin, benzin, sarımsaq və buna oxşar maddələr) digər iy və dad yol verilmir

VIII. Sürmə ilə sirayətlənmiş dənlər - yol verilmir

IX. Anbar ziyanvericiləri ilə sirayətlənmə - yol verilmir

X. Digər əlamətlər (göstəricilər) - bütün bitkilər üçün karantin və iqtisadi cəhətdən təhlükəli xəstəlik zərərverici və alaq otlarının toxumları olan dən (heyvanların yoluxucu və ya tarlada qışlayan xəstəliklərlə sirayətlənmiş, tərkibi toksiki elementlər, radionukleidlər, pestisidlərlə çirklənmiş dənlər, həmçinin ekoloji baxımdan əlverişsiz təsərrüfatlarda becərilmiş məhsul) - yol verilmir.

Bildirilir ki, bu keyfiyyət göstəricilərinin tələblərinə cavab verməyən və məhsulun keyfiyyət göstəriciləri barədə akkreditə olunmuş laboratoriyadan sertifikatı olmayan buğda məhsulu qəbul edilməyəcəkdir. Taxılın özünüboşaldan yük maşınları ilə gətirilməsi tövsiyə edilir.

Daxili malgöndərənlərdən tədarük edilən taxılın qəbulu üçün aşağıdakı sənədlər tələb olunur:

- Dənin keyfiyyət göstəricilərinə görə verilmiş uyğunluq sertifikatının surəti. Uyğunluq sertifikatı könüllülük prinsipi əsasında təqdim edilə bilər. 01 iyul 2018-ci il tarixindən buğda məhsulu istehsalçılarınun qeydiyyatına alınmaları üçün Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinə müraciət etmələri tövsiyə edilib;

- Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi tərəfindən verilmiş daxili karantin sertifikatı (5).

Təbii ki, bu şərtlər daxilində yerli məhsulların qəbul edilməsi səviyyəsi aşağı düşür digər tərəfdən standartlara uyğun buğda istehsalı suvarılan sahələrdə becərmə xərcləri 288 manat və toxum, mineral gübrə və pestisid xərcləri 650 manat olmaqla cəmi xərclər 938 manat təşkil edir. Dəmyə sahələrdə isə bu xərclər müvafiq olaraq 249; 521 manat və cəmi 770 manat təşkil edir. Qiymətin 380 manat olduğunu nəzərə alaraq hektara 30 sentner buğda istehsalından fermerin subsidiya ilə birlikdə suvarılan sahədən 402 manat dəmyə sahəsində isə 570 manat xalis gəlir əldə etdiyini 40 sentner olduqda isə müvafiq olaraq 782 manat və 950 manat mənfəət əldə etdiyini görürük. Onu da qeyd edək ki, fermerlərin 2019-cu ildə buğda sahəsindən məhsuldarlıq göstəriciləri yüksək olmasına baxmayaraq buğda idxalı yüksəlmişdir. Dənli bitkilər üzrə ərzaq balansı *Cədvəl 3*-də verilmişdir.

Cədvəl 3. Dənlilərin (paxlalılar və çəltik istisna olmaqla) ehtiyatları və istifadələri (min ton)

	2015	2016	2017	2018	2019
EHTİYATLAR					
İlin əvvəlinə qalıq	1263809	1388176	1488341	1191575	1089250
İstehsal	2895725	2960264	2808612	3169845	3405695
İdxal	1592240	1694210	1427086	1149781	1672444
Ehtiyatların cəmi:	5751774	6042650	5724039	5511201	6167389
İSTİFADƏLƏR					
Toxum üçün	204463	209057	217821	220625	221961
Mal-qara və quş yemi üçün	1537931	1533507	1510857	1394387	1540691
Ərzaq məhsullarının istehsalı üçün	2263915	2361763	2391627	2364687	2650781
o cümlədən:					
un və yarma istehsalına	2013470	2115512	2148802	2148942	2409907
spirt istehsalına	5897	19691	18725	5454	6154
pivə istehsalına	12542	11475	11591	11503	12379
sair ərzaq məhsullarının istehsalına	232006	215085	212509	198788	222341
Ərzaq məhsulu kimi istifadə edilmişdir (emalsız)	93293	95517	97261	96496	103734
Qeyri-ərzaq məhsullarının istehsalına	38443	42487	40755	38922	44009
o cümlədən:					
qarışıq yem istehsalına	35706	39450	37864	36150	40879
kraxmal istehsalına	415	459	437	419	473
sair qeyri-ərzaq məhsullarının istehsalına	2322	2578	2454	2353	2657
İxrac	-	16635	1	42852	17647
İtkilər	225553	295343	274142	263982	296837
İlin sonuna qalıq	1388176	1488341	1191575	1089250	1291729
İstifadələrin cəmi:	5751774	6042650	5724039	5511201	6167389

Mənbə: <https://www.stat.gov.az/>

Statistik məlumatların təhlili göstərir ki, 2019-cu ildə ölkəyə idxal olunan taxıl məhsulları ümumi istehsalın həcminə nisbətə 49.1% təşkil etmişdir. Eyni zamanda 2015-ci ilə nisbətən 2019-cu ildə idxal 5% əvvəlki ilə nisbətən isə 45.5% artmışdır. 2018-ci ildə idxalın azalma səbəbi əsasən 2017-ci ilin sonuna qalıq məhsulun çox olması və yerli taxılın qəbuludur. Taxıl məhsullarının 2015-2019-cu illər üzrə idxalı *Cədvəl 4*-də verilmişdir.

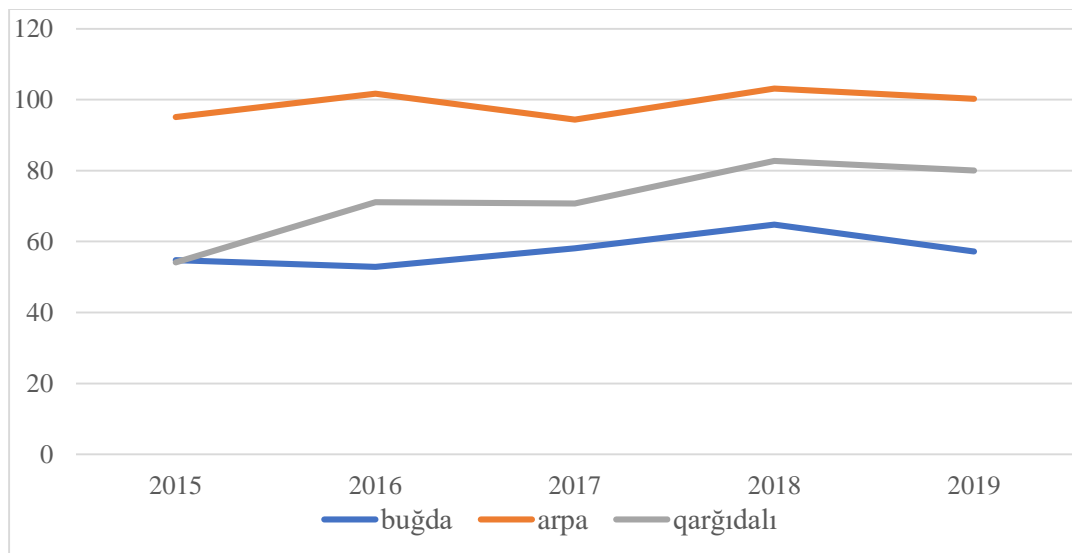
Cədvəl 4. Taxıl məhsullarının idxalı, min ton

Məhsullar	2015	2016	2017	2018	2019
Buğda	1353.1	1599.6	1274.4	1080.9	1585.0
Düyü	26638.8	48485.7	51060.2	49826.1	48654.6
Buğda unu	5788.1	3658.4	2673.2	2124.4	2864.1

Mənbə: <https://www.stat.gov.az/> /Ticarət/

Statistik məlumatlardan göründüyü kimi, buğda və düyü idxalında 2019-cu ildə kəskin artım baş vermişdir. Buğda unu idxalı isə 2015-ci illə müqayisədə 2 dəfə azalmışdır. 2020-ci ildə idxal olunan buğdanın 82.7%-i Rusiya bazarından, 17.2%-i Qazaxıstan bazarından, buğda ununun isə 98%-i Rusiya bazarından idxal olunmuşdur. Göründüyü kimi, buğda ilə əsasən təminatmə Rusiya bazarından asılıdır. Ümumilikdə taxıl məhsullarının istehsalında və idxalında dinamikanın demək olar ki, dəyişməz qalması bu sahədə taxıl bazarının tam inkişaf etmədiyini və istehsala təsir gücünün aşağı olmasının göstəricisi kimi qəbul etmək olar. Taxıl məhsulları üzrə özünütəminatmə səviyyəsi nisbətən aşağı olduğundan bu məhsula ehtiyacların ödənilməsində idxalın rolu yüksəkdir. Taxıl məhsulları ilə özünütəminatmə səviyyəsi *Şəkil 1*-də verilmişdir.

Şəkil 1. Taxıl məhsulları ilə özünütəminatmə səviyyəsi

Mənbə: <https://www.stat.gov.az/>

Taxıl bazarı bir sıra unikal keyfiyyətlərə malikdir. Birincisi, enerjilər kimi digər komplekslərlə müqayisədə taxıllar daha az marjaya sahibdir və taxıl alqı-satqısı ilə məşğul olanların diqqətini cəlb etməklə onların bazarda iştirakını asanlaşdırır. Həm də, taxıl ümumiyyətlə aşağı marjaları təşkil edən lakin dünya bazarında dəyərinə görə daha böyük müqavilələrlə təmsil olunmur. Taxıl bazarının əsas

iştirakçıları soya istehlakçıları, qida emalçıları, taxıl və yağlı toxum istehsalçıları; heyvandarlıq məhsulları istehsalçıları taxıl liftləri və digər məhsulların satıcıları və alıcıları daxildir. Bu məhsulların müxtəlif istehsalçıları və istehlakçıları sayəsində taxıl bazarlarında bir çox hedcinq mövcuddur. Yəni müqavilə bağlanır və baş verəcək təbii və iqtisadi amillərdən asılı olmayaraq qiymət dəyişməyəcəkdir.

Nəticə

Aqrar-sənaye sistemində taxıl məhsulu alt kompleksinin gələcək inkişafında mühüm amil taxıl bazarının səmərəli fəaliyyət göstərməsinin təmin edilməsidir. Qeyd edək ki, taxıl istehsalının vaxtı, miqyası və taxıl məhsullarının satışının səmərəliliyi istehsala yatırılan vəsaitlərin geri qaytarılma dərəcəsi ölkə istehlakçılarının taxıl və emal olunmuş məhsullarla təmin olunması vəziyyətinə təsir göstərir. Taxıl bazarı vasitəsilə taxıl istehsalının həcmi və strukturu taxıla olan tələbin həcminə uyğunlaşdırılır. Digər tərəfdən taxıl bazarında taxıl istehsalçıları ilə istehlakçıları arasında birbaşa və əks əlaqələr qorunur. Taxıl bazarının inkişafı bütün taxıl məhsulu alt kompleksinin səmərəliliyinin artması ilə kifayət qədər əlaqəlidir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 06 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına və emalına dair Strateji Yol Xəritəsi”.
2. Ə.H. Hacıyev. Aqrar-Sənaye Kompleksinin iqtisadiyyatı. Bakı “Təhsil” EİM-nin mətbəəsi, 2006. s. 334
3. İ.M. Xeyirxəbərov. Azərbaycanın taxıl və taxıl məhsulları bazarının marketinq tədqiqi. “Kənd təsərrüfatının iqtisadiyyatı” elmi-praktik jurnal, №1, 2020
<https://atm.gov.az/az/menu/48/2020/#Agroeconomics-1//79>
4. А. Алтухов. Зерновое хозяйство России: рост без развития. /А. Алтухов // ЭКОНОМИСТ 2010 № 7 с. 20-28.
5. Structure of Russian grain market: dynamics and estimation. <https://fundamental-research.ru/>
6. <https://apa.az/az/xeber/aqrar-senaye-kompleksi/Dovlt-Taxil-Fondu-ucun-yuksk-keyfiyyetli-rzaqliq-bugda-tdaruku-elan-edilib-593565>

J.J. Allahverdiyeva
Senior lecturer, Azerbaijan State Agrarian University

Directions of development of the grain market of Azerbaijan

Summary

Indicators of the sustainability of the development of grain farming in the modern era also reflect the degree of reliability and efficiency of economic activities in agriculture. At the same time

there is a need for a comprehensive analysis of all factors that directly or indirectly affect the indicators of the grain industry and the grain market.

The article analyzes the role of the grain market in the development of the grain sub-complex in the agro-industrial system as well as its impact on the increase in production and on the results of the activities of grain producers to ensure food security and also considers issues related to the development of the grain market.

Keywords: *grain market, food security, development, price, production, import.*

Дж.Дж. Аллахвердиева

Старший преподаватель, Азербайджанский государственный аграрный университет

Направления развития зернового рынка Азербайджана

Резюме

Показатели устойчивости развития зерноводства в современную эпоху также отражают степень надежности и эффективности хозяйственной деятельности в сельском хозяйстве. В то же время существует потребность в комплексном анализе всех факторов прямо или косвенно влияющих на показатели зерновой отрасли и рынка зерна.

В статье анализируется роль рынка зерна в развитии зернового подкомплекса в агропромышленной системе а также его влияние на увеличения производства и на результаты деятельности производителей зерна по обеспечению продовольственной безопасности а также рассматриваются вопросы связанные с развитие зернового рынка.

Ключевые слова: *рынок зерна, продовольственная безопасность, развитие, цена, производство, импорт.*